

ZARZĄDZENIE
REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W OLSZTYNIE
z dnia 2022 r.

w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Ustnik”

Na podstawie art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 916) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Ustnik”, zwanego dalej „rezerwatem”.

§ 2. 1. Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie siedlisk ptaków wodno-błotnych.

2. Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu, o którym mowa w ust. 1, są:

- 1) występowanie w rezerwacie 22 gatunków lęgowych ptaków, w tym głównie ptaków wodno-błotnych, z których 4 gatunki ptaków objęte są ochroną na mocy Dyrektywy 79/409/EWG Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa: błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, bąk *Botaurus stellaris*, zielonka *Zapornia parva* i żuraw *Grus grus*, dwa gatunki wymienione są w Czerwonej Liście Ptaków Polski jako zagrożone (NT): zielonka *Zapornia parva* i bąk *Botaurus stellaris*, dwa gatunki o statusie bardzo nielicznych ptaków w Polsce: cyraneczka *Anas crecca*, zielonka *Zapornia parva*, a 9 gatunków lęgowych posiada status nielicznych: krakwa *Mareca strepera*, perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*, gęgawa *Anser anser*, łabędź niemy *Cygnus olor*, bąk *Botaurus stellaris*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, gągoł *Bucephala clangula*, kokoszka *Gallinula chloropus* i żuraw *Grus grus*;
- 2) występowanie populacji rozrodczych 9 gatunków płazów, w tym 1 gatunku wymienionego w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory: kumak nizinny *Bombina bombina*;
- 3) występowanie mozaiki synuzji zbiorowisk roślinnych, tworzących dogodne warunki siedliskowe dla ornitofauny, w tym chronionych jako siedliska wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory: 3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* i 3270 Zalewane muliste brzegi rzek;
- 4) położenie rezerwatu w dużym kompleksie rolnym użytkowanym gospodarczo, zarządzanym przez prywatnego właściciela;
- 5) lokalizacja rezerwatu w bliskim sąsiedztwie drogi gminnej Jeziorany – Lidzbark Warmiński oraz zabudowań wsi Ustnik;
- 6) występowanie populacji gatunków inwazyjnych: barszcz Sosnowskiego *Heracleum sosnowskyi* i kolczurka klapowana *Echinocystis lobata*.

§ 3. Identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji i ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych dla rezerwatu oraz ich skutków na obszarze rezerwatu przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 4. Obszar ochrony ścisłej oraz czynnej przedstawia mapa stanowiąca załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 5. Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej, z podaniem rodzaju, zakresu i lokalizacji, przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 3 do zarządzenia oraz mapa stanowiąca załącznik nr 4 do zarządzenia.

§ 6. Miejsca, w których może być prowadzona działalność rolnicza w postaci koszenia łąk, ziołorośli i turzycowisk oraz uprawy przedstawia mapa stanowiąca załącznik nr 5 do zarządzenia.

§ 7. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Regionalny Dyrektor Ochrony
Środowiska w Olsztynie
Agata Moździerz

/kwalifikowany podpis elektroniczny/

Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków w rezerwacie przyrody „Ustnik”

Lp.	Identyfikacja istniejących zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
Zagrożenia istniejące wewnętrzne		
1.	I01 Nierodzone gatunki zaborcze - obce gatunki inwazyjne. Występowanie oraz rozprzestrzenianie się gatunków inwazyjnych stanowiących zagrożenie dla rodzimej flory, tj.: – barszcz Sosnowskiego <i>Heracleum sosnowskyi</i> – kolczurka klapowana <i>Echinocystis lobata</i> – nawłóć kanadyjska <i>Solidago canadensis</i>, – pałka wysmukła <i>Typha laxmannii</i>	Eliminacja przed okresem wytwarzania diaspor populacji barszczu Sosnowskiego, kolczurki klapowanej i nawłóci kanadyjskiej – metodami mechanicznymi (najskuteczniejszą metodą jest wykopywanie z utylizacją). Po usunięciu ww. gatunków inwazyjnych, dokonać obsiewu gatunkami rodzimymi. Pozostawianie gleby nie obsianej, pozbawionej szaty roślinnej, będzie skutkować ponowną ekspansją usuniętych gatunków inwazyjnych, czemu należy przeciwdziałać. Monitorowanie występowania pozostałych gatunków inwazyjnych: pałka wysmukła i nawłóć kanadyjska. Eliminacja powinna być realizowana nie tylko wokół linii brzegowej zbiornika, ale również w sąsiedztwie rowów melioracyjnych i mokradeł zasilających zbiornik, ze względu na migrację nasion w kierunku rezerwatu (działki obręb Modliny: 28/4, 28/5, 30/1, 30/3, 30/4, 31/1, 31/3, 31/4, 34, 35, 39, 43/3, 85/3; obręb Tłokowo: 286, 300, 304).
Zagrożenia istniejące zewnętrzne		
2.	A02.01 Intensyfikacja rolnictwa; A08 Nawożenie /nawozy sztuczne/ Intensyfikacja rolnictwa powoduje wzmożone nawożenie gruntów wokół rezerwatu, w jej wyniku następuje zasilanie rezerwatu spływami bogatymi w biogeny, co skutkuje przyspieszoną eutrofizacją oraz szybszym ładowaniem zbiornika.	Ograniczenie (optymalizacja) nawożenia gruntów wokół rezerwatu. Prowadzenie prac polowych - orka i obsiew równoległe do granic zbiornika wodnego (nie prostopadle) – celem jest ograniczenie wymywania i erozji gleby oraz spływu nawozów do zbiornika (biogenów). Utrzymanie alei drzew przydrożnych wzdłuż granic rezerwatu (bariera dla zanieczyszczeń pyłowych, przed hałasem).
3.	F02.03 – Wędkarstwo, kłusowniczy połów ryb z użyciem połowowych narzędzi stawnych Aktywność ta powoduje płoszenie ptaków, stawianie sieci stanowi śmiertelne zagrożenie dla ptaków wodnych.	Zwiększenie częstotliwości kontroli przez policję i straż rybacką. Edukowanie okolicznych mieszkańców i ustawienie tablicy informującej o zakazie połowu ryb.
Zagrożenia potencjalne zewnętrzne		
4.	K03.04 Drapieżnictwo Niszczenie lęgów ptaków oraz polowanie na dorosłe osobniki ptaków przez drapieżniki (lis, wizon amerykański).	Redukcja wizona amerykańskiego i lisa z uwagi na możliwość płoszenia ptaków w rezerwacie (na obszarze rezerwatu odlów do pułapek klatkowych; w zlewni zbiornika możliwy odstrzał – obwód łowiecki nr 107 oraz nr 104).

Lp.	Identyfikacja istniejących zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
5.	M01.02 Susze i zmniejszenie opadów M02 Zmiana czynników biotycznych Zmiana zasilania zbiornika wodami opadowymi będąca skutkiem zmian klimatu (występowania deszczy nawalnych, długotrwałych susz oraz upałów) będzie skutkować zmianami warunków wodnych w zbiorniku, co bezpośrednio wpłynie na zmianę cech szaty roślinnej oraz fauny, może przyspieszać proces ładowacenia zbiornika Ustnik.	Regulacja stosunków wodnych w zlewni zbiornika Ustnik poprzez udrożnienie 2 rowów i przepustów pod asfaltową drogą gminną nr 1535N Jeziorany-Lidzbark Warmiński na rowach (R1, R2) zasilających zbiornik od strony zachodniej, bez ich pogłębiania. Naprawa przepustu na odpływie ze zbiornika, korekta wysokości progu stabilizującego odpływ.
6.	J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie Modyfikowanie funkcjonowania wód musi być podporządkowane ochronie rezerwatu Ustnik. Zbiornik powstał w wyniku modyfikacji funkcjonowania wód, potencjalnie możliwe jest odprowadzenie wód ze zbiornika do Symsarny. Konieczna jest stabilizacja poziomu wód na ustalonej rzędnej oraz utrzymanie w dobrym stanie przepustu pod drogą.	Zbiornik Ustnik wymaga ustabilizowania lustra wody na poziomie nie niższym niż 109,20 m n.p.m. W zbiorniku: utrzymanie roślinności hydrofitowej. Z uwagi na dogodne, płytkowodne siedliska dla awifauny – pogłębianie zbiornika lub zmiana jego kształtów nie jest wskazane. Niedopuszczenie do pobierania wody ze zbiornika na cele rolnicze i inne. Ograniczenie nawożenia.
7.	J02.06.01 pobór wód powierzchniowych na potrzeby rolnictwa Prowadzone uprawy rolne w zlewni Ustnika są wodochłonne, niedopuszczalne jest korzystanie z zasobów wodnych rozlewiska Ustnik na potrzeby nawadniania gruntów ornych, żeby nie doprowadzić do radykalnych zmian w poziomie wody w zbiorniku Ustniku – poniżej 109,20 m lub zaniku zbiornika w okresach susz.	Edukacja lokalnej społeczności, w szczególności dzieci i młodzieży, w zakresie potrzeby ochrony zbiornika, korzyści środowiskowych i działań ochronnych niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania ekosystemu.
8.	K01.03 Wyschnięcie / Osuszenie zbiornika K02.03 Eutrofizacja Opisana wyżej zmiana warunków wodnych (w wyniku zmian klimatu, bądź innych antropogenicznych działań) może przyspieszać proces ładowacenia zbiornika. Eutrofizacja wód w zbiorniku spowodowana wpływem biogenów z pól uprawnych położonych wokół rezerwatu przyspieszy rozwój makrofitów i glonów w jego czaszy powodując wypływanie i zanik zbiornika.	
9.	D01.02 Drogi, autostrady Ewentualna rozbudowa/modernizacja drogi Jeziorany - Lidzbark Warmiński, przylegającej do północnych i zachodnich granic rezerwatu, będzie generować negatywne oddziaływania oraz może skutkować aneksją fragmentów skarp wokół strefy brzegowej zbiornika, zajętych seminaturalną roślinnością. Jej likwidacja zwiększy dopływ zanieczyszczeń spłukiwanych z drogi do zbiornika.	Przeprowadzenie rozbudowy drogi w sposób nie wpływający na rezerwat, zachowanie skarp wokół strefy brzegowej zbiornika, zajętych roślinnością seminaturalną. Utrzymanie drzew przydrożnych zlokalizowanych przy granicy rezerwatu ze względu na ochronną rolę jaką one spełniają; utworzenie strefy buforowej wokół rezerwatu w celu ochrony fitocenozy w rezerwacie przed biogenami spływającym z okolicznych pól..

Lp.	Identyfikacja istniejących zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych
10.	A02 Zmiana sposobu uprawy A06.04 Zaniechanie produkcji uprawnej A10 Restrukturyzacja gospodarstw rolnych Pożądana jest zmiana na ekstensywne formy użytkowania zlewni zbiornika – wypas / gospodarka łąkarska. Porzucenie działalności rolnej skutkowałoby uruchomieniem procesów sukcesyjnych, rozwojem zakrzaczeń i zadrzewień, zmianą charakteru zlewni, zmianą w zespołach awifauny.	Utrzymanie obecnych form użytkowania terenu w sąsiedztwie zbiornika i jego zlewni lub zmiana na ekstensywne formy użytkowania – wypas / gospodarka łąkarska. Promocja dobrych praktyk rolniczych w zlewni w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń do zbiornika, np. orka w poprzek stoku, wprowadzenie biologicznych pasów ochronnych (bufor) na drodze spływu zanieczyszczeń do zbiornika, ograniczenie (optymalizacja) nawożenia.
11.	H01.05 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem Punktowe zanieczyszczenia związane z rolnictwem, jak np. mycie maszyn rolniczych w wodach zbiornika, likwidacja awarii w bezpośrednim sąsiedztwie zbiornika, punktowa eliminacja gatunków inwazyjnych metodami chemicznymi itp. stanowią zagrożenia dla jakości wód zbiornika.	Niedopuszczenie do stosowania chemicznych środków zwalczania roślin w strefie buforowej wokół Ustnika. Zwiększenie częstotliwości kontroli przez policję i straż rybacką przestrzegania zapisów wynikających z ustawy o ochronie przyrody.

Obszar ochrony ścisłej oraz obszar ochrony czynnej w rezerwacie przyrody „Ustnik”

Objaśnienia

- granica rezerwatu przyrody
- ochrona ścisła
- ochrona czynna
- granice działek ewidencyjnych

0 50 100 200 m

Działania ochronne na obszarze ochrony czynnej, z podaniem rodzaju, zakresu i lokalizacji tych działań w rezerwacie przyrody „Ustnik”

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Zakres działań ochronnych	Lokalizacja
1.	Usuwanie gatunków inwazyjnych – eliminacja barszczu Sosnowskiego, kolczurki klapowanej i nawłoci kanadyjskiej metodami mechanicznym	Eliminacja barszczu Sosnowskiego, kolczurki klapowanej i nawłoci kanadyjskiej przed okresem wytwarzania diaspor. Aby zabiegi były skuteczne, należy powtarzać je corocznie przez kilka kolejnych sezonów (w zależności od wyników kontroli stanu populacji). Skoszone lub wyrwane rośliny oraz ich części powinno się spalać lub w inny sposób utylizować poza obszarem chronionym, tak aby nie stwarzały możliwości dalszego rozprzestrzeniania się gatunku. Rozpoczęcie wykonania zabiegu w ciągu pierwszych 5 lat obowiązywania planu. Powtórzenie zabiegu wg potrzeb.	Zgodnie z załącznikiem nr 4 do zarządzenia
2.	Monitorowanie populacji gatunków inwazyjnych	Monitoring występowania populacji: barszczu Sosnowskiego, kolczurki klapowanej, nawłoci kanadyjskiej oraz pałki wysmukłej. Ocena realizacji działania ochronnego polegającego na eliminacji barszczu Sosnowskiego, kolczurki klapowanej, nawłoci kanadyjskiej. W razie potrzeby określenie terminu i zakresu ponownej eliminacji gatunków inwazyjnych. Monitoring przeprowadzić w ciąg 2-3 lat po wykonaniu zabiegu usuwania gatunków inwazyjnych.	Cały obszar rezerwatu
3.	Redukcja lisa i wizona amerykańskiego	Odlów przy użyciu pułapek klatkowych. Cały okres obowiązywania planu – wg potrzeb.	Cały obszar rezerwatu
4.	Stabilizacja poziomu lustra wody w zbiorniku Ustnik	Stabilizacja poziomu lustra wody w zbiorniku Ustnik na wysokości nie niższej niż 109,20 m n.p.m. poprzez remont lub przebudowę przepustu na odpływie ze zbiornika. Instalacja łąty wodowskazowej. Wykonania działania w ciągu pierwszych 5 lat obowiązywania planu.	Zgodnie z załącznikiem nr 4 do zarządzenia
5.	Instalacja pływającej wyspy lęgowej dla ptaków	Instalacja pływającej wyspy lęgowej dla ptaków w celu odtworzenia i stabilizacji siedlisk lęgowych dla gatunków gnieźdzących się kolonijnie. Wyspa o powierzchni ok. 20 m². Wykonania działania w ciągu pierwszych 5 lat obowiązywania planu.	Północna część zbiornika Ustnik – zgodnie z załącznikiem nr 4 do zarządzenia

Lokalizacja działań ochronnych na terenie rezerwatu przyrody „Ustnik”

Objaśnienia

granica rezerwatu przyrody

granice działek ewidencyjnych

działania ochronne

 Instalacja pływającej wyspy lęgowej dla ptaków

 Usuwanie gatunków inwazyjnych

 Stabilizacja poziomu lustra wody - remont lub przebudowa przepustu na odpływie

 Stabilizacja poziomu lustra wody - prace konserwacyjne przepustu

0 50 100 200 m

Układ współrzędnych: PL-1992

Dane ewidencyjne: PODGiK (22.06.2022)

Ortofotomapa Główny Urząd Geodezji i Kartografii (usługa przeglądania, 22.06.2022)

Przygotowanie mapy: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie

Miejsca, w których może być prowadzona działalność rolnicza w rezerwacie przyrody „Ustnik”

Objaśnienia

- granica rezerwatu przyrody
- obszary wskazane do prowadzenia działalności rolniczej
- granice działek ewidencyjnych

0 50 100 200 m

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2022 r. poz. 916), zwanej dalej „ustawą o ochronie przyrody”, regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia dla rezerwatu przyrody plan ochrony sporządzony zgodnie z przepisami art. 18, 19 i 20 tej ustawy. Plan ochrony sporządza się na okres 20 lat. Projekt planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Ustnik”, zwany dalej „projektem planu ochrony”, uwzględnia treść rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. *w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody* (Dz. U. Nr 94, poz. 794) oraz zakres planu ochrony dla rezerwatu przyrody określony w art. 20 ust. 3 ustawy *o ochronie przyrody*.

Rezerwat przyrody „Ustnik” utworzono w 1991 r. zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 9 października 1991 r. *w sprawie uznania za rezerwat przyrody* (M. P. Nr 38, poz. 273), obejmując ochroną obszar śródpolnego zbiornika wodnego i nieużytków o łącznej powierzchni 32,50 ha, położony w ówczesnym województwie olsztyńskim, oznaczony w ewidencji gruntów obrębem Tłokowo jako działka nr 304 (część) oraz obrębem Modliny jako działka nr 43/2 (część). Celem ochrony wg cytowanego zarządzenia było zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych, miejsc lęgowych i obszaru wypoczynku wielu rzadkich i zagrożonych wyginięciem ptaków wodno-błotnych. Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 października 2017 r. *w sprawie rezerwatu przyrody „Ustnik”* (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. poz. 4254) określono powierzchnię rezerwatu (31,47 ha) oraz zmieniono cel ochrony: zachowanie siedlisk ptaków wodno-błotnych.

Stan własności gruntów wchodzących w skład rezerwatu jest jednorodny. Rezerwat tworzą grunty będące własnością prywatną.

Rezerwat przyrody „Ustnik” reprezentuje Faunistyczny (Fn) rodzaj rezerwatu. Ze względu na dominujący przedmiot ochrony rezerwat przyrody „Ustnik” reprezentuje: typ – Faunistyczny (PFn), podtyp – ptaków (pt), a ze względu na główny typ ekosystemu: typ – różnych ekosystemów (EE), podtyp – mozaiki różnych ekosystemów (me).

Rezerwat przyrody „Ustnik” znajduje się w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Symsarny (Uchwała Nr XX/471/16 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 września 2016 r. *w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Symsarny* – Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. poz. 4172).

Rezerwat przyrody „Ustnik” jest obszarem wodno-błotnym, mającym znaczenie regionalne jako środowisko życiowe ptaków wodnych. Jest miejscem występowania cennych siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dyrektywy Siedliskowej): 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* (podtyp 3150-2) oraz 3270 Zalewane muliste brzegi rzek. Jest także obszarem bytowania zasiedlających je chronionych gatunków ptaków. Stwierdzono tu występowanie populacji rozrodczych 9 gatunków płazów, w tym jednego z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej – kumak nizinny *Bombina bombina*; 1 gatunku gada oraz 22 gatunków lęgowych ptaków wodno-błotnych, z czego 4 gatunki ptaków są wymienione w załączniku I Dyrektywy 79/409/EWG Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dyrektywy Ptasiej): błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, bąk *Botaurus stellaris*, zielonka *Zapornia parva* i żuraw *Grus grus*; dwa gatunki o statusie bardzo nielicznych ptaków w Polsce: cyraneczka *Anas*

crecca, zielonka *Zapornia parva*; dziewięć stwierdzonych gatunków lęgowych w rezerwacie posiada status nielicznych: krakwa *Mareca strepera*, perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*, gęgawa *Anser anser*, łabędź niemy *Cygnus olor*, bąk *Botaurus stellaris*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, gągoł *Bucephala clangula*, kokoszka *Gallinula chloropus*, żuraw *Grus grus*.

Rezerwat przyrody „Ustnik” jest lokalną ostoją różnorodności biologicznej (w którym stwierdzono zróżnicowaną mozaikę mikrohabitatów tworzącą warunki rozwoju licznych, różnorodnych gatunków fauny i flory), jest ważnym elementem lokalnego oraz regionalnego korytarza ekologicznego zapewniającego ciągłość w wymianie osobników gatunków fauny, ale również diaspor flory. Jest ważnym lokalnym elementem retencji wodnej i jako taki stanowi element przyczyniający się do niwelowania skutków zmian klimatu, ochrony przeciwpowodziowej, rozkładu opadów i kształtowaniem mikroklimatu oraz żyzności gleby i jej regeneracji. Jest ważnym stymulatorem i donatorem usług ekosystemowych oraz elementem pośrednio oddziałującym korzystnie na naturalne procesy związane z oczyszczaniem powietrza i wody. Odgrywa również korzystną rolę dla prowadzonej w jego zlewni działalności rolniczej, m.in. poprzez obecność populacji licznych gatunków zapylaczy, co w dobie zanikania ich populacji jest szczególnie istotne. Nadto jest nośnikiem wartości krajobrazowych, estetycznych, rekreacyjnych dla lokalnej społeczności.

Zróżnicowanie ekosystemów rezerwatu „Ustnik” jest niewielkie, obszar stanowi ekosystem wypływającego się zbiornika eutroficznego o relatywnie nieznacznym zróżnicowaniu roślinności wodnej oraz znacznym zróżnicowaniu roślinności szuwarowej i błotnej, jednak limitowanym wąskim pasem ograniczonym innymi formami użytkowania zlewni bezpośrednio. Procesy zachodzące w zasięgu granic rezerwatu wiążą się bezpośrednio z formami użytkowania jego zlewni. Rezerwat od południa i zachodu ograniczony jest drogą gminną Jeziorany – Lidzbark Warmiński, a teren zlewni bezpośrednio Ustnika jest użytkowany rolniczo. Uprawy mają charakter intensywny i zmienny (w 2021 r. uprawiana była kukurydza), a od wschodu teren użytkowany jest jako użytki zielone. Strefa ekotonowa zbiornika Ustnik jest ograniczona do kilku metrów, a prace polowe ograniczają zasięg rozwoju roślinności wodno-błotnej. W zbiorniku następuje kumulacja osadów, obecnie głębokość lustra wody (<1,8 m, z wyłączeniem dna dawnego rowu) nie pozwala na wykształcenie się typowej stratyfikacji termicznej, zbiornik jest płytki, zamulony, intensywnie zasilany biogenami z pobliskich upraw oraz spływami z pobliskiej drogi powiatowej.

Trwające procesy ładowacenia Ustnika tworzą w zasięgu wody otwartej, mozaikę słabo zróżnicowanych mikrohabitatów. Roślinność wodną stanowią fitocenozy dwóch rogatek. W strefie przybrzeżnej, płytszej – rogatka krótkosztykowego *Ceratophyllum submersum*, a w pozostałej części lustra wody – rogatka sztywnego *Ceratophyllum demersum*. Obecność monogatunkowych fitocenoz rogatek wskazuje na procesy degradacji zbiornika. Nymfeidy są reprezentowane przez rozproszone płyty rdestu ziemnowodnego *Polygonetum natantis*, a zróżnicowanie głębokości dna powoduje, że w zasięgu lustra wody tworzą się warunki do zasiedlania przez szuwar trzcinowy *Phragmitetum*, a miejscami również zarośla łozy *Salicetum pentandro-cinerea*. Lustro wody otwartej, wyspowa mozaika roślinności, jest eksploatowana przez awifaunę – miejsce odpoczynku, schronienia oraz żerowisko, a strefa łoż oraz szuwarów (ze związku *Phragmition* oraz *Magnocaricion*) jest odpowiednia do zakładania gniazd. Wokół strefy brzegowej tworzy się mozaika helofitów, roślinności amfifitycznej, łąkowej oraz segetalnej, która zajmuje jednak niewielkie powierzchnie i ma niewielką szerokość. Powoduje to ograniczenia jej roli jako strefy ekotonowej ograniczającej spływy powierzchniowe do zbiornika. Istotnym objawem degradacji zbiornika, negatywnie oddziałującym na zróżnicowanie flory

i fitocenozy, jest rozwój populacji gatunków inwazyjnych, w szczególności barszczu Sosnowskiego *Heracleum sosnowskyi* oraz kolczurki klapowanej *Echinocystis lobata*.

Na podstawie przeprowadzonych badań wykonawca projektu planu ochrony wskazał na możliwość zmiany granic rezerwatu i powiększenie jego powierzchni o ok. 3,43 ha, poprzez włączenie dopływu północnego razem z zabagnieniem i przylegającymi nieużytkami. Powiększenie to miałoby na celu ochronę zarówno wód zbiornika wodnego, jak i wzbogacenie mozaiki szaty roślinnej rezerwatu. Obecnie jest to miejsce bytowania i rozrodu kumaka nizinnego oraz cenne siedlisko lęgowe dla gatunków ptaków wodno-błotnych. Gnieźdzą się tu trzy pary zielonki, natomiast w granicach rezerwatu stwierdzono lęgi jednej pary. Ponadto, stwierdzono tu lęgi gęgawy (3 pary), łabędzia niemego (1 para). Obszar ten jest miejscem schronienia dla rodzin ptaków przyprowadzających młode z terenu rezerwatu, obserwowano kilka rodzin gęgawy, krakwy, krzyżówki i łabędzia niemego. Rozszerzenie granic rezerwatu umożliwiłoby realizację zasad ochrony ekosystemów rezerwatu, poprzez ograniczenie oddziaływania antropogenicznego na wypływanie i lądowanie zbiornika. Jest to podmokły obszar obejmujący mozaikę roślinności szuwarowej, błotnej i zalewowej (m.in. zbiorowisko z żabiściekiem pływającym *Hydrocharitetum morsus-ranae*, szuwar trzcinowy *Phragmitetum*, szuwar mozgowy *Phalaridetum arundinaceae*, łożowisko *Salicetum pentandro-cinereae*, zbiorowisko z panującym sitem rozpięchłym *Epilobio-Juncetum effusi*, zbiorowisko welonowe z kielisznikiem *Calystegio-Epilobietum hirsut*). Cechuje go zróżnicowanie na niewielkiej przestrzeni sąsiadujących ze sobą mikrohabitatów, tworzących unikatowe warunki atrakcyjne do zasiedlania przez faunę (płazy, ornitofauna). Z uwagi na prywatną własność gruntu proponowanego do włączenia do rezerwatu oraz brak zgody jego właściciela, nie przeprowadzono zmiany granic rezerwatu, a plan ochrony dotyczy jego granic określonych w zarządzeniu z 2017 r.

W rezerwacie „Ustnik” zidentyfikowano istniejące i potencjalne zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne dla rezerwatu i określono sposoby ich eliminacji lub ograniczania.

Najistotniejszym zagrożeniem dla rodzimej flory rezerwatu są obce gatunki inwazyjne. Intensyfikacja rolnictwa powoduje wzmożone nawożenie gruntów wokół rezerwatu, w jej wyniku następuje zasilanie rezerwatu spływami bogatymi w biogeny, co skutkuje przyspieszoną eutrofizacją oraz szybszym lądowaniem zbiornika. Zagrożeniem jest ewentualna rozbudowa lub modernizacja drogi Jeziorany – Lidzbark Warmiński, przylegającej do północnych i zachodnich granic rezerwatu, która może generować negatywne oddziaływania oraz może skutkować zajęciem fragmentów skarp wokół strefy brzegowej zbiornika, porośniętych seminaturalną roślinnością. Jej likwidacja zwiększy dopływ zanieczyszczeń spłukiwanych z drogi do zbiornika. Wędkarstwo, kłusowniczy połów ryb z użyciem stawnych narzędzi połowowych powoduje płoszenie ptaków, stawianie sieci stanowi śmiertelne zagrożenie dla ptaków wodnych. Kolejne zagrożenie to niszczenie lęgów ptaków oraz polowanie na dorosłe osobniki ptaków przez drapieżniki (lis, wizon amerykański). Zmiana zasilania zbiornika wodami opadowymi, będąca skutkiem zmian klimatu (występowania deszczy nawalnych, długotrwałych susz oraz upałów) bądź przyczynami antropogenicznymi, będzie skutkować zmianami warunków wodnych w zbiorniku, co bezpośrednio wpłynie na zmianę cech szaty roślinnej oraz fauny, może przyspieszać proces lądowania zbiornika Ustnik. Zagrożeniem jest również intensywny sposób użytkowania zlewni zbiornika – gospodarka rolna.

W związku ze zidentyfikowanymi zagrożeniami w obszarze rezerwatu wyznaczono obszar ochrony ścisłej i czynnej. Strefą ochrony ścisłej objęto zbiornik Ustnik tj. wewnątrz izobaty 0 (lustra wody). Strefa roślinna okalająca zbiornik, ze względu na konieczność systematycznego usuwania

mechanicznego gatunków inwazyjnych (kolczurka klapowana, barszcz Sosnowskiego i nawłóć kanadyjska), została objęta ochroną czynną.

Działania ochronne umożliwiające osiągnięcie celu ochrony obejmują: usuwanie gatunków inwazyjnych, tj. barszczu Sosnowskiego, kolczurki klapowanej i nawłoci kanadyjskiej, a także monitoring ich i pałki wysmukłej; redukcję drapieżników zagrażających awifaunie poprzez odłów lisa i wizona amerykańskiego przy użyciu pułapek klatkowych; stabilizację warunków wodnych poprzez remont / przebudowę przepustu na odpływie ze zbiornika; odtworzenie pierwotnej mozaiki siedlisk w basenie północnym zbiornika poprzez instalację pływającej wyspy lęgowej dla ptaków.

Jako eliminację zidentyfikowanych zagrożeń wskazano także wykonanie działań poza granicami rezerwatu, których realizacja pozytywnie wpłynęłoby na obiekt: prowadzenie prac konserwacyjnych na przepuście pod drogą gminną z Lidzbarka Warmińskiego do Jezioran i 2 rowach zasilających zbiornik w celu zapewnienia drożności odpływu wody rowami w kierunku zbiornika; edukację lokalnej społeczności, w szczególności dzieci i młodzieży, w zakresie potrzeby ochrony zbiornika, korzyści środowiskowych i działań ochronnych niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania ekosystemu. Wskazane jest również usuwanie inwazyjnego barszczu Sosnowskiego, kolczurki klapowanej i nawłoci kanadyjskiej oraz monitoring pałki wysmukłej i nawłoci kanadyjskiej w sąsiedztwie rowów melioracyjnych i mokradeł zasilających zbiornik Ustnik, ze względu na migrację nasion w kierunku rezerwatu, a także redukcja drapieżników zagrażających awifaunie poprzez odłów lisa i norki wizona amerykańskiego w otoczeniu rezerwatu.

Projekt planu ochrony nie przewiduje udostępnienia rezerwatu dla celów naukowych, rekreacyjnych i sportowych. Uznano, że cel ochrony przyrody oraz charakter rezerwatu, jego powierzchnia oraz usytuowanie w krajobrazie rolniczym, wykluczają możliwość wskazania obszarów i miejsc udostępniane dla celów turystycznych i edukacyjnych, a także amatorskiego połowu ryb i rybactwa.

W projekcie planu wskazano miejsca, w których może być prowadzona działalność rolnicza w postaci koszenia łąk, ziołorośli i turzycowisk oraz uprawy. Nie przewidziano możliwości prowadzenia na terenie rezerwatu działalności wytwórczej i handlowej.

Na etapie wyłożenia dokumentu do konsultacji społecznych w planie wskazano potrzebę wprowadzenia zapisów do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jeziorany, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Jeziorany oraz planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego, ponieważ zidentyfikowano zagrożenia zewnętrzne dla celu ochrony przyrody rezerwatu. Zagrożenia można ograniczyć lub wyeliminować poprzez wpisanie rezerwatu do ww. dokumentów jako obiektu chronionego prawem o zmienionych granicach i z wyznaczonymi obszarami ochrony ścisłej i czynnej; oraz poprzez wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów nt. zakazu zmiany form użytkowania terenu, np. przekwalifikowania gruntów ornych na inny typ użytkowania (w obrębie zlewni zbiornika) oraz zakaz lokowania inwestycji zawsze znacząco oddziałujących na środowisko (np. chlewnia, ferma drobiu itp.) w zasięgu zlewni bezpośredniej zbiornika Ustnik.

Zgodnie ze stanowiskiem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 listopada 2020 r. znak: DOP.WOŚ.082.179.2020.IŁ1 ustalenia do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz do planów zagospodarowania przestrzennego, nie powinny dotyczyć terenu wykraczającego poza obszar rezerwatu przyrody. Należy wskazać, że zgodnie z art. 13 ust. 3a ustawy o ochronie przyrody projekty studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,

miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (...) w części dotyczącej rezerwatu przyrody i jego otuliny, wymagają uzgodnienia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska w zakresie ustaleń tych planów, mogących mieć negatywny wpływ na cele ochrony rezerwatu przyrody. Powyższe oznacza, że jedynie uznanie za rezerwat przyrody, bądź wyznaczenie otuliny rezerwatu daje gwarancje na kontrolę dokonywanych w tym obszarze zmian w dokumentach planistycznych.

W związku z uwagami wniesionymi w ramach konsultacji oraz mając na uwadze powyższe stanowisko, a także brak otuliny przedmiotowego rezerwatu, w finalnej wersji planu ochrony nie sformułowano wskazań do dokumentów planistycznych.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie zapewnił udział społeczeństwa w procesie opracowania projektu planu ochrony w trybie ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029) w zw. z art. 19 ust. 1a ustawy *o ochronie przyrody*.

Informację o przystąpieniu do opracowywania projektu planu ochrony w formie obwieszczenia znak: WOPN.082.5.6.2020.MH z dnia 8 grudnia 2020 r. podano do publicznej wiadomości poprzez: udostępnienie na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie, wywieszenie na tablicy ogłoszeń w siedzibie Dyrekcji, ogłoszenie w prasie o zasięgu wojewódzkim – Gazeta Wyborcza z dnia 8 grudnia 2020 r.

Na tym etapie nie wpłynęły żadne uwagi.

Obwieszczeniem znak WOPN.082.5.4.2022.MH z dnia 8 marca 2022 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie podał do publicznej wiadomości informację o możliwości składania uwag i wniosków do projektów planów ochrony dla rezerwatów przyrody, w tym dla rezerwatu „Ustnik” opracowanego w formie zarządzenia. Obwieszczenie wywieszono na tablicy ogłoszeń Dyrekcji, opublikowano w Gazecie Wyborczej w dniu 8 marca 2022 r. oraz na stronie BIP Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie w zakładce „Obwieszczenia i zawiadomienia” <https://www.gov.pl/web/rdos-olsztyn/rok-20210>.

W związku z udziałem społeczeństwa osoba fizyczna zgłosiła następujące uwagi do projektu planu:

- 1) Niniejszym pismem składam oświadczenie o braku zgody w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Ustnik”.
- Uwagi nie uwzględniono. Zgodnie z ustawą *o ochronie przyrody* ustanowienie planu ochrony dla rezerwatu przyrody nie wymaga zgoda właściciela lub zarządcy gruntu, na którym położony jest rezerwat.
- 2) Nie zgadzam się również na zmianę granic rezerwatu i powiększenie jego powierzchni o ok 3.43 ha kosztem moich nieruchomości gruntowych, gdyż należy zauważyć, iż działka nr 304, na której znajduje się rezerwat stanowi moją własność. Do momentu, kiedy nie zostanie przywrócona drożność umożliwiająca odpływ wody z pól nie zgodzę się na zmianę granic rezerwatu i powiększenie jego obszaru. Na nieruchomości gruntowej oznaczonej jako działka nr 300 położonej po przeciwnej stronie rezerwatu na skutek niedrożności odpływu wody z rezerwatu mam zalane ok 20 ha pól uprawnych. Przez ptactwo bytujące w rezerwacie w wyniku ich pierzenia corocznie ponoszę straty w prowadzonej przeze mnie hodowli koni, gdyż pióra pojawiające się w zbiorach siana wywołują kolki u koni oraz wielokrotnie doprowadzają do poronień u klaczy. Proszę o przeprowadzenie wizji lokalnej na gruntach w celu oszacowania strat i podjęcia stosowanych działań.

Wyjaśnienie. Zmiana przebiegu granicy rezerwatu oraz jego powierzchni następuje w drodze odrębnego zarządzenia, wydanego na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody. W wersji projektu planu ochrony poddanego pierwszym konsultacjom społecznym przedstawiona została propozycja wykonawcy planu wynikająca z przeprowadzonych badań terenowych i oceny wartości terenów przyległych do rezerwatu. Nie została rozpoczęta procedura mająca na celu zmianę granic rezerwatu.

W celu wykluczenia niejasności związanych z powyższą propozycją zapisy niniejszego zarządzenia zostały zmodyfikowane (usunięto wskazanie propozycji otuliny z załącznika nr 4 oraz zmieniono zapisy w uzasadnieniu).

Rada Miejska w Jezioranach przekazała uchwałę Nr XXX/270/22 z dnia 29 marca 2022 r. (w ramach opiniowania projektu planu ochrony w trybie art. 19 ust. 2 ustawy o *ochronie przyrody*). Zawarte w niej stanowisko Rady zostało przeanalizowane i odniesiono się do zawartych w nim zagadnień:

- 1) Projekt planu zawiera ustalenia dotyczące ochrony rezerwatu, który w całości zlokalizowany jest na gruntach będących własnością prywatną. Zapisy projektu planu ograniczają prawa własności i narzucają sposób użytkowania gruntów. Zwiększenie powierzchni rezerwatu będzie stanowiło ingerencję w prawo własności nieruchomości, co jest naruszeniem interesu prawnego właściciela gruntów, na których położony jest rezerwat „Ustnik”. (...) W tym przypadku zgoda właściciela gruntu powinna być kluczowa dla założeń przewidzianych w planie ochrony, w części dotyczącej zamiaru powiększenia obszaru rezerwatu.

Wyjaśnienie. Zmiana przebiegu granicy rezerwatu oraz jego powierzchni następuje w drodze odrębnego zarządzenia, wydanego na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy o *ochronie przyrody*. W wersji projektu planu ochrony poddanego pierwszym konsultacjom społecznym przedstawiona została propozycja wykonawcy planu wynikająca z przeprowadzonych badań terenowych i oceny wartości terenów przyległych do rezerwatu. Nie została rozpoczęta procedura mająca na celu zmianę granic rezerwatu.

- 2) W projekcie planu zidentyfikowano zagrożenie ewentualnej rozbudowy/modernizacji drogi Jeziorany – Lidzbark Warmiński, przylegającej do północnych i zachodnich granic rezerwatu, co może skutkować generowaniem negatywnych oddziaływań oraz skutkować aneksją fragmentów skarp wokół strefy brzegowej zbiornika. W związku z powyższym informujemy, iż droga Jeziorany – Ustnik w 2021 roku zmieniła status z drogi powiatowej na drogę gminną, w granicach administracyjnych gminy Jeziorany. Istniejąca droga stanowi główne połączenie komunikacyjne z Lidzbarkiem Warmińskim i jest od lat wykorzystywana przez mieszkańców w celu dojazdu do ww. miejscowości. Droga ta jest w bardzo złym stanie technicznym, wymaga gruntowego remontu. W związku z koniecznością zapewnienia mieszkańcom niezbędnej, bezpiecznej infrastruktury komunikacyjnej, planuje się przeprowadzenie prac remontowych. Remont drogi nie będzie stanowił elementu negatywnie wpływającego na cele ochrony przyrody w rezerwacie.

Uwagę uwzględniono. W planie zmieniono zapisy dot. statusu drogi z powiatowej na gminną. Ponadto zmieniono status zagrożenia dot. ewentualnej rozbudowy/modernizacji drogi z istniejącego na potencjalne. Zmieniono również zapis dot. eliminacji zagrożenia z „Niedopuszczenie do rozbudowy drogi przy rezerwacie” na „Przeprowadzenie rozbudowy drogi w sposób nie wpływający na rezerwat, zachowanie skarp wokół strefy brzegowej zbiornika, zajętych roślinnością seminaturalną”.

- 3) Projekt planu zawiera ustalenia do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jeziorany, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy

Jeżiorany, planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, poprzez wpisanie rezerwatu do miejscowych planów zagospodarowania gminy i planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego, jako obiektu chronionego prawem o zmienionych granicach i z wyznaczonymi obszarami ochrony ścisłej i czynnej, oaz wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów nt. zakazu zmiany form użytkowania terenu, np. przekwalifikowania gruntów ornych na inny typ użytkowania w obrębie zlewni zbiornika oraz zakaz lokowania inwestycji zawsze znacząco oddziałujących na środowisko (np. chlewnia, ferma drobiu itp.) w zasięgu zlewni bezpośredniej zbiornika Ustnik. Gmina Jeżiorany nie planuje przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, obejmującego obszar rezerwatu „Ustnik”. Z uwagi na znaczne skutki finansowe oraz aktualność zapisów nie wymagających zmian, Gmina Jeżiorany nie zamierza przystąpić do zmian Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta i gminy Jeżiorany, przyjętego Uchwałą Nr IV/27/19 z dnia 26.02.2019 r.

Uwagę uwzględniono. Jak wyjaśniono wyżej w uzasadnieniu, zgodnie ze stanowiskiem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 listopada 2020 r. ustalenia do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz do planów zagospodarowania przestrzennego, nie powinny dotyczyć terenu wykraczającego poza obszar rezerwatu przyrody. W związku z wniesioną uwagą, powyższym stanowiskiem, a także brakiem otuliny przedmiotowego rezerwatu, usunięto § 6 dot. wskazań do dokumentów planistycznych.

Na etapie rozpatrywania uwag wniesionych w ramach konsultacji społecznych tut. organ uznał, że niezbędne było dokonanie dodatkowych zmian w projekcie zarządzenia i jego uzasadnieniu. Dlatego obwieszczeniem znak WOPN.082.5.8.2022.MH z dnia 15 lipca 2022 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie ponownie podał do publicznej wiadomości informację o możliwości składania uwag i wniosków do projektu planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Ustnik” opracowanego w formie zarządzenia. Obwieszczenie wywieszono na tablicy ogłoszeń Dyrekcji, opublikowano w Gazecie Wyborczej w dniu 15 lipca 2022 r. oraz na stronie BIP Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie w zakładce „Obwieszczenia i zawiadomienia” <https://www.gov.pl/web/rdos-olsztyn/rok-20210>.

W związku z udziałem społeczeństwa nie wniesiono uwag / zgłoszono następujące uwagi do projektu planu:

1.;
2.

Zgodnie z art. 19 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody projekt zarządzenia został zaopiniowany przez Radę Miejskiej w Jeżioranach – uchwała Nr XXX/270/22 z dnia 29 marca 2022 r. oraz z dnia ... 2022 r.

Projekt niniejszego zarządzenia na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z 23 stycznia 2009 r. *o wojewodzie i administracji rządowej w województwie* (Dz. U. z 2022 r. poz. 135) został uzgodniony przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego pismem znak: PN 0521..... z dnia 2022 r.

Regionalny Dyrektor Ochrony
Środowiska w Olsztynie
Agata Moździerz

/kwalifikowany podpis elektroniczny/